UDK 159.923.5-053.4-056.34

371.69-053.4-056.34

COBISS.SR-ID 275824908

RUČNO IZRAĐENE IGRAČKE – POSREDNIK U KOMUNIKACIJI I OBRAZOVANJU

Julijana Vasić¹, Danica Janković¹, Milena Karović Banjac²

¹Predškolska ustanova „Savski venac“, Beograd

²Institut za mentalno zdravlje, Beograd

Apstrakt: Značajno mesto u radu sa decom sa teškoćama iz autističnog spektra u Dnevnoj bolnici za decu “Prof. dr Svetimir Bojanin” Instituta za mentalno zdravlje, imaju ručno izrađene igračke. To su igračke koje privlače pažnju dece, doprinose razvoju igrovinih veština i dobar su posrednik u uspostavljanju kontakta i komunikacije. One su perceptivno stimulativne, jednostavne za upotrebu, prilagođene individualnim potrebama i senzornim specifičnostima dece. Svaka igračka se izrađuje sa određenim ciljem: postizanje zadovoljstva dodirima i pogledom, vežbanje pažnje, koncentracije i vizuomotorne kontrole, bogaćenje manipulativnih iskustava, stavljanje predmeta u različite odnose, opažanje različitih svojstava predmeta.

Ključne reči: *ručno izrađene igračke, rad sa decom sa teškoćama iz autističnog spektra, senzorne potrebe dece*

Dnevna bolnica za decu "Prof. dr Svetomir Bojanin" Instituta za mentalno zdravlje namenjena je dijagnostici i tretmanu dece uzrasta 3-12 godina, sa složenim razvojnim i emocionalnim problemima.

Smetnje u razvoju dece koja su na tretmanu u Dnevnoj bolnici, ispoljavaju se u različitom stepenu i zahvataju više područja psihomotornog i psihosocijalnog razvoja.

Teškoće, naročito izražene u domenu komunikacije i socijalne interakcije, otežavaju učenje dece. Zbog toga je težište vaspitno obrazovnog rada sa decom na razvijanju osnovnih socijalnih i komunikacionih veština i početnih veština igranja [1].

Deca sa teškoćama iz autističnog spektra, najčešće nemaju prirodnu motivaciju i radoznalost za svet koji ih okružuje. U grupnom i individualnom tretmanu se to ispoljava kao teškoća za uključivanje u zajedničke aktivnosti sa drugom decom i odraslima, i odsustvo socijalnih interakcija uopšte. Kada je dete motivisano, ono učestvuje, prihvata, raduje se, uči i napreduje. Odsustvo motivacije i želje usporava razvoj i proces učenja koji podrazumeva sticanje navika i veština, usvajanje znanja i informacija, proširivanje interesovanja i bogaćenje iskustva [1]. Drugi značajan problem ove dece je njihova fiksacija za određene predmete sa kojima najčešće ostvaruju nefunkcionalnu igru i koji ih dodatno inhibišu u učenju i usvajanju novih pojmova i igara.

Zbog navedenih teškoća repertoar njihovih interesovanja je ograničen, što zahteva od vaspitača i terapeuta stalno traganje za adekvatnim sadržajima, igrama, sredstvima, materijalima, koji bi ih privukli i zadržali njihovu pažnju, podstakli radoznalost, zadovoljili njihove potrebe i mogućnosti, i podstakli ih da se uključe u igru i grupne aktivnosti. Neophodno je posmatrati decu tokom čitavog dana u strukturisanim i nestrukturisanim aktivnostima i beležiti zapažanja o njihovim potrebama, interesovanjima, sposobnostima. Samo tako je moguće organizovati aktivnosti koje su u skladu sa razvojnim sposobnostima dece i koje obezbeđuju individualizovano učenje [2].

Posmatrajući koje igračke dete bira, kako ih koristi, kako reaguje na podsticaje odraslih, kako prihvata zajedničko učestvovanje u aktivnostima i koliko je moguće ponavljajuću i stereotipnu igru unaprediti u funkcionalnu, zapažamo da:

- određene fabrički izrađene igračke (naročito za manipulativne aktivnosti) nisu dovoljno podsticajne, te ih većina dece ne koristi adekvatno, ređe ih spontano bira i kraće se zadržava u igri sa njima;
- deca često za svoju igru koriste predmete, materijale i elemente koji nisu namenjeni za tu svrhu;
- ručno izrađene igračke, pravljene od različitog ambalažnog materijala i predmeta za svakodnevnu upotrebu više privlače i organizuju pažnju dece, odgovaraju njihovim specifičnim senzornim potrebama i interesovanjima, dobar su posrednik u uspostavljanju kontakta i komunikacije sa njima i podstiču razvoj procesa simbolizacije.

Stalna čulna interakcija sa sredinom i bogatstvo podsticaja doprinose povećanju i proširenju čulnih senzacija – osetljivosti, njihovom kvalitetu i kvantitetu. Zbog toga sredina u kojoj deca borave treba da obiluje senzorno podsticajnim elementima, raznolikim po vrsti, obliku, boji, veličini, nameni [3].

Poznato je da igračka ima vaspitno-obrazovnu vrednost ako odgovara nekoj od autentičnih potreba deteta i doprinosi njegovom razvoju i učenju. Kada igračka, koju smo napravili, privuče pažnju, posebno deteta koje inače ne pokazuje interesovanje za igrovne materijale, i kada se ono zadrži u igri sa njom, znamo da ona ima i funkcionalnu vrednost. Svaka pravljena igračka ima svoj cilj u radu sa decom, a samim tim i ulogu u učenju i razvoju.

Poznati predmeti pretvoreni u igračku mogu biti stari diskovi, plastične flaše, oslikane konzerve, različite kutije, rolne od kartona, folije. Sa malo svetlucavih ukrasa, oni postaju igračke koje privlače pažnju dece.

Plastične flaše punjene različitim šarenim elementima (Slika 1), sa i bez vode, mogu se koristiti kao igračke za senzornu stimulaciju i relaksiranje dece. Deca ovakve igračke sama biraju, zagledaju ih, mućkaju, osluškuju i zadržavaju pažnju na njima.

Slika 1. Plastične flaše punjene različitim šarenim elementima

Kutije sa različitim otvorima iz kojih deca vade i u koje ubacuju kartice (Slika 2), elemente od raznih prirodnih i veštačkih materijala (Slika 3), koje mogu da skupljaju, sortiraju, ređaju, često su put za prve kontakte dete-odrasli, bogate njihova manipulativna iskustva, doprinose uočavanju svojstava predmeta.

Slika 2. Kutije za ubacivanje kartica

Različite senzorne igračke, pravljene od ambalažnog materijala i predmeta za svakodnevnu upotrebu (veće kutije, materijali različitih boja i tekstura, gel, šljokice, dugmad, kanapi) doprinose razvoju vizuelne, taktilne i slušne percepcije, opažanju različitih svojstava predmeta i zadovoljavanju potreba za dodirivanjem različitih tekstura (Slika 4). Sem toga, zbog specifičnih senzornih potreba i interesovanja, koje su česte karakteristike ovih razvojnih problema, ovakve igračke doprinose bržem prilagođavanju deteta na nepoznat prostor, drugu decu i odrasle i ostvarivanju odnosa između odraslog i deteta.

Slika 4. Senzorne igračke

Korišćenjem igračaka pravljenih od materijala u bojama prijemčivim deci (Slika 5), koji je dostupan i jeftin (rolne od kartona, samolepljivi svetlucavi papir, klinovi u četiri boje, špatule, plastični zavrtnji i odvrttnji, daščica), deca uče da razlikuju predmete po boji i vežbaju pažnju, koncentraciju i vizuomotornu koordinaciju.

Slika 5. Igračke za prepoznavanje i učenje osnovnih boja

Finu motoriku, pažnju, koncentraciju, vizuomotornu koordinaciju, deca mogu da vežbaju i otvaranjem i zatvaranjem kutija od krema, nizanjem starih diskova na klin, hvatanjem, skupljanjem i ubacivanjem loptica u otvore različitih kutija, presipanjem vode iz suda u sud (Slika 6).

Slika 6. Igračke za finu motoriku, pažnju, koncentraciju, vizuomotornu koordinaciju

Za poklupalice po zadatoj šemi (Slika 7) potrebne su podloge većeg formata, marker i predmeti koji se mogu opcertati. Ove igračke decu spontano uvode u igru i otkrivanje njihove funkcije. Koristeći ih uočavaju i upoređuju položaj predmeta u odnosu na obrazac i pridružuju identične oblike.

Slika 7. Poklupalice

Efekti primene napravljenih sredstava u Dnevnoj bolnici za decu ogledaju se kroz pozitivne promene u ponašanju dece:

- Povećana radoznalost za igrovne materijale
- Širi obim interesovanja
- Duža i usmerenija pažnja
- Prihvatanje zajedničkih aktivnosti sa odraslima
- Spremnost za komunikaciju i saradnju
- Izražena prijatnost i uživanje u procesu aktivnosti

Zaključak

Ručno izrađene igračke, napravljene od materijala koji je perceptivno stimulativan, su jeftine, jednostavne za upotrebu i doprinose da situacije učenja budu očigledne, interesantne i razumljive deci sa teškoćama u razvoju, što može biti od pomoći i roditeljima kako bi obogatili igrovni materijal i igru sa svojim detetom.

Sem toga predmeti korišćeni za izradu ovih igračaka (kanap, poklopac, rolna...) često deci sa razvojnim teškoćama iz autističnog spektra služe u obavljanju repetitivnih aktivnosti, koje predstavljaju nefunkcionalnu igru. Međutim, prilagođavanjem ovih predmeta vrši se transformacija autogene senzorne stimulacije u funkcionalniju igru sa smislom, značenjem i deljenjem iste sa svojim terapeutom.

HANDMADE TOYS – THE MEDIATOR IN COMMUNICATION AND EDUCATION

Julijana Vasic¹, Danica Jankovic¹, Milena Karovic Banjac²

¹Preschool „Savski venac“, Beograd, Srbija

²Institute of Mental Health, Belgrade, Serbia

Abstract: Handmade toys represent significant tools in working with children with autistic spectrum disorders in Day hospital “Prof. dr Svetomir Bojanin” of Institute of Mental Health. These are the toys that draw the child’s attention, improve their playing skills and create a chance for contact and communication. They are easy to use, adapted to the individual needs and sensory specifics of children. Each toy is made for a specific goal: achievement of satisfaction by touch and sight, practicing visual and motor control, improving concentration, enrichment of manipulative experiences, placing objects in different relations, observing different characteristics of the object.

Key words: *handmade toys, children with autistic spectrum disorders, sensory needs of children*

Literatura:

1. Hannah L. Podrška učenju deci sa poteškoćama iz spektra autizma. Republičko udruženje za pomoć osobama sa autizmom, Beograd, 2007.
2. Danijels E, Staford K. Integracija dece sa posebnim potrebama. Centar za interaktivnu pedagogiju, Beograd, 2001.
3. Šain M, Marković M, Kovačević I, Danevski D, Pađan M. Korak po korak. Kreativni centar, Beograd, 1996.

Julijana VASIĆ, Predškolska ustanova „Savski venac“, Beograd, Srbija

Julijana VASIC, Preschool „Savski venac“, Belgrade, Serbia